

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM

§ 915 n. OZ

§ 910 n., § 921 n. OZ

© Zdeňka Králíčková, prosinec 2021

Literatura

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Rodinné právo. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017.*
- *Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník. Rodinné právo. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020.*
- *Gregorová, Z., Hrušáková, M., Králíčková, Z.: Výchova, výživa a státní sociální podpora. Právní rozhledy, 1999, č. 4.*
- *Králíčková, Z.: Vyživovací povinnost rodičů na děti v náhradní péči. Právní rozhledy, 2005, č. 9.*
- *Hanuš, L.: K určení výživného „hrazeného“ osobou zbavenou osobní svobody v důsledku trestné činnosti. Právní rozhledy 2008, č. 8.*
- *Trávníček, M.: Střídavá péče. C. H. Beck, 2015.*
- *Králíčková, Z., Telec, I.: Výživné v novém občanském zákoníku. BA, 2014, č. 3.*
- *Bruncko, S.: Hospodaření s výživným nezletilého dítěte jakožto správa majetku nezletilého dítěte. BA, 2016, č. 9.*
- *Janková, E., Obermannová G.: Zákon o náhradním výživném. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021.*

ÚČEL VÝŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- ZABEZPEČOVÁNÍ A ÚHRADA *VŠECH* ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB DÍTĚTE NUTNÝCH PRO JEHO VŠESTRANNÝ ROZVOJ TĚLESNÝ I DUŠEVNÍ
- ZAJIŠTĚNÍ STEJNÉ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ DÍTĚTE
- BĚŽNÁ SPOTŘEBA I TVORBA ÚSPOR
- NENÍ SOUČÁST RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI
- ROVNOST MATKY A OTCE
- ROVNOST DĚTÍ NAROZENÍCH V MANŽELSTVÍ I MIMŮ NĚ

CHARAKTERISTIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- není součástí rodičovské odpovědnosti
- mají oba rodiče (nikoli solidárně)
- žádná diskriminace dětí narozených mimo manželství

VZNIK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- *ex lege* se vznikem statusu rodič - dítě
- rodiče dítěte nemusí být manželé
 - mateřství § 775 OZ
 - otcovství § 776 n. OZ
 - předběžné opatření - zálohování výživy dítěte
 - § 920 OZ - výživa těhotné ženy a dítěte
 - + soudní řízení o otcovství dle III. domněnky

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

■ OZ NEZNÁ OBJEKTIVIZACI VÝŽIVNÉHO

NE zákonné tabulky, zlomky, procenta
(historie: metoda soudce Grulichy)

- ODŮVODNĚNÉ POTŘEBY OPRÁVNĚNÉHO DÍTĚTE
x min. (srov. § 62/3 slovenského ZOR: 30% živ.m.) ani max. limity
ALE DOPORUČUJÍ TABULKY

- MOŽNOSTI, SCHOPNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO RODIČE
skutečné i potencionální

§ 915 - 919 OZ:

- PRÁVO DÍTĚTE PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI RODIČŮ
- VÝŽIVNÉ NEMÁ SPOTŘEBNÍ CHARAKTER
- MOŽNOST I ÚSPOR

POTŘEBNOST DÍTĚTE

- DÍTĚ NENÍ SCHOPNÉ SE SAMO ŽIVIT, ale § 915 OZ „hledisko stejné životní úrovně předchází hledisku odůvodněnosti potřeb“
- STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU
 - VĚK, ZDRAVOTNÍ STAV, FYZICKÁ A DUŠEVNÍ VYSPĚLOST DÍTĚTE
 - ZPŮSOB PŘÍPRAVY NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ
 - ZÁLIBY A ZÁJMY DÍTĚTE
 - SKUTEČNOST, ZDA DÍTĚ ŽIJE S RODIČI ČI NIKOLI

■ dítě nezletilé

- kojeneček
(výbavička)
- předškolák
- školák
- student

■ dítě zletilé

- student
- invalida
- sociálně potřebný

VLASTNÍ MAJETEK DÍTĚTE

§ 912 OZ

■ NEZLETILÉ NESV. DÍTĚ MÁ PRÁVO NA VÝŽIVNÉ I TEHDY, MÁ-LI VLASTNÍ MAJETEK, ALE ZISK SPOLU S VÝDĚLKEM NESTAČÍ K JEHO VÝŽIVĚ

§ 900 OZ

■ **příjmy z majetku** mohou rodiče použít pro vlastní výživu dítěte a teprve pak přiměřeně i pro potřebu rodiny

■ **majetek dítěte** může být se souhlasem soudu použit jen v případě, že by vznikl nezaviněně ze strany osob výživou povinných výrazný nepoměr mezi poměry nezl. dítěte a osob výživou povinných

VLASTNÍ PŘÍJEM DÍTĚTE

■ NÁHODILÝ

- z brigády v době letních prázdnin
- kapesné od prarodičů

■ PRAVIDELNÝ

- odměna dítěte jako autora nebo výkonného umělce
- stipendium
 - prospěchové
 - jiné

ROZPOR S DOBRÝMI MRAVY § 2/3 OZ

„K nepřiznání výživného **zletilému dítěti** ve smyslu § 96/2 ZOR může dojít jen v tom případě, jestliže se toto dítě chová k výživou povinnému rodiči **natolik negativním (závadným) způsobem, jenž co do rozsahu a intenzity již koliduje s dobrými mravy** (např. když dítě projevuje zjevnou neúctu k výživou povinnému rodiči, je k němu vulgární ...).

„Nepřiznání výživného **nezletilému dítěti** podle § 96 odst. 2 ZOR je v zásadě vyloučeno před dovršením jeho patnáctého roku věku.“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 976/2005 in SR 1/2007

„...pokud dojde k dlouhodobému vyloučení jednoho z rodičů ze styku s nezletilými dětmi, který to následně považuje za újmu na svých rodičovských právech, nelze tento důsledek přičítat nezletilým dětem a přiznání výživného ze strany vyloučeného rodiče pak není v rozporu s dobrými mravy...“

viz R KS České Budějovice 5 Co 2661/1999 in PR 7/2000

SCHOPNOSTI RODIČE

subjektivní kategorie:

- manuální zručnost, pracovní návyky, pracovní zkušenosti, flexibilita, adaptabilita, sociální (ne)zralost atd.

MOŽNOSTI RODIČE

objektivní kategorie:

- věk, zdravotní stav, vzdělání
- zákonná vyživovací povinnost k dalším osobám
- nepříznivá situace na trhu práce
- nezaměstnanost v regionu

MAJETKOVÉ POMĚRY RODIČE

- MAJETKOVÁ PODSTATA
BEZ VÝNOSŮ
 - NUTNÉ ZOHLEDNIT
Nález ÚS 244/2003
- VÝNOSY Z MAJETKU
 - NÁJEMNÉ
 - DIVIDENDY

CELKOVÉ POMĚRY RODIČE

- ZPŮSOB TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU A DOVOLENÝCH
- KONÍČKY
- LUXUSNÍ VĚCI
- ZAMĚSTNANECKÉ VÝHODY, FUNKČNÍ POŽITKY

POTENCIONALITA PŘÍJMŮ POVINNÉHO RODIČE

§ 913 odst. 2 OZ

- soud přihlédne k tomu, zda:
 - se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či
 - výdělečné činnosti nebo
 - majetkového prospěchu popřípadě
 - zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika

RODIČ ZAMĚSTNANEC

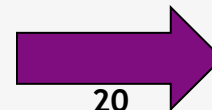
- ZPRÁVA ZAMĚSTNAVATELE O PRŮMĚRNÉM PŘÍJMU RODIČE ZA POSLEDNÍCH 6 AŽ 12 MĚSÍCŮ

RODIČ PODNIKATEL

§ 916 OZ

- RODIČ JE POVINEN SOUDU:
 - PROKÁZAT SVÉ PŘÍJMY
 - PŘEDLOŽIT POKLADY PRO ZHODNOCENÍ SVÝCH MAJETKOVÝCH POMĚRŮ A
 - UMOŽNIT ZJISTIT I DALŠÍ SKUTEČNOSTI (ZNALEC)

- Soud má právo zkoumat **charakter výdajů**:
 - „zda jsou nezbytně nutné k zajištění výkonu podnikatelské činnosti nebo
 - zda jde o výdaje, které směřují k rozšíření podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku...“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 326/2004
in SR 8/2004

NEVYVRATITELNÁ PRÁVNÍ DOMNĚNKA PŘÍJMU POVINNÉHO (nejen podnikatele)

§ 916 OZ

NESPLNÍ-LI RODIČ SVOJI ZÁKONNOU POVINNOST
PLATÍ, ŽE PRŮMĚRNÝ MĚSÍČNÍ PŘÍJEM
POVINNÉHO ČINÍ 25 NÁSOBEK ČÁSTKY
ŽIVOTNÍHO MINIMA

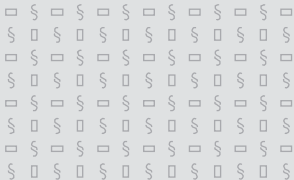
z. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním
minimu, ve znění pozdějších předpisů

RODIČ „BEZ PRÁCE“

- „... u nezaměstnané osoby povinné výživou, která byla zařazena do evidence uchazečů ÚP, je třeba zkoumat též *reálné možnosti* zajistit si vhodné zaměstnání např. ve vzdálenějším místě, pokud je spojeno s ubytováním nebo vhodným dopravním spojením, nebrání-li tomu jiné okolnosti...“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 289/2004
in SR 1/2004

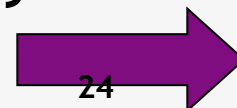

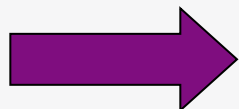
RODIČ VE VÝKONU TRESTU

- „...byl-li rodič ve vazbě a poté ve výkonu trestu proto, že se dopustil trestného činu týrání svěřené osoby (nezletilého dítěte), vychází soud při rozhodování o výživném k této osobě z jeho možností a schopností, které měl v době před vzetím do vazby...“

viz R KS Ústní nad Labem 11 Co 507/97
in SR 14/98

- obdobně viz TČ zanedbání povinné výživy

„Zbavil-li se rodič svým **úmyslným jednáním**, pro které byla na něj uvalena vazba a pro nějž byl následně odsouzen k trestu vězení **objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti**, nelze tuto skutečnost **přičítat k tíži tohoto dítěte**, jež má dle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod právo na rodičovskou výchovu a péči ... Opačný výklad vede k absurdním důsledkům...“

- *nemo turpitudinem suam allegare potest*
- *ex iniuria ius non oritur*
- *commodum ex iniuria sua nemo habere debet*

Nález IV. ÚS 1181/2007

RODIČ SOCIÁLNĚ POTŘEBNÝ

- „...pokud by se osoba výživou povinná dostala po zaplacení výživného pod hranici životního minima, je zde důvod pro zrušení nebo pro snížení výživného...“

viz R KS Hradec Králové 14 Co 755/95 in PR 7/96

§ 1 odst. 1 *in fine* OZ: uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného

FORMY VÝŽIVNÉHO

■ PLATBA FINANČNÍ ČÁSTKY

- pravidelné opětuující se částky, splatné vždy na měsíc dopředu
- § 921 OZ - soud či dohoda i jinak (14 dní)

■ OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ A PÉČE O SPOLEČNOU DOMÁCNOST

§ 690 OZ

■ POSKYTOVÁNÍ BYDLENÍ

VÝŠE PENĚŽNÍHO PLNĚNÍ VÝŽIVNÉHO

- DÍTĚ MÁ PRÁVO PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI SVÝCH RODIČŮ
- VÝŽIVNÉ NEMÁ SPOTŘEBNÍ CHARAKTER
- MĚSÍČNÍ (či jiná) PLATBA VÝŽIVNÉHO MUŠÍ ZOHLEDŇOVAT NEJEN *POTŘEBY OBVYKLÉ*, BĚŽNÉ, PRAVIDELNĚ SE VYSKYTUJÍCÍ, ALE I DALŠÍ POTŘEBY PROSPĚŠNÉ PRO VŠESTRANNÝ VÝVOJ DÍTĚTE VYSKYTUJÍCÍ SE NEPRAVIDELNĚ ZA DELŠÍ OBDOBÍ NEBO JEN NĚKDY (např. o prázdninách), popř. *POTŘEBY ZCELA NAHODILÉ + mimořádná platba (§ 921 OZ „i jinak“)*

PRÁVO DÍTĚTE NA ÚSPORY - TEZAURACE

§ 917 OZ

JSOU-LI PŘÍJMY RODIČŮ VYSOKÉ A JEJICH MAJETKOVÉ POMĚRY ZNAČNÉ, JSOU PLNĚ ODŮVODNĚNÉ VŠECHNY POTŘEBY DÍTĚTE, včetně POTŘEBY TVORBY ÚSPOR (ZOR: zejména ZABEZPEČUJÍCÍCH PŘÍPRAVU NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ)

vlastnictví dítěte

Návrh doporučení výše výživného

Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22%
18 a více let	19 - 25%

Zálohování výživného rodičem na dítě splatné v budoucnosti

§ 918 OZ

- vlastnictví dítěte k jednotlivým splátkám v. vlastnictví povinného k záloze
- nikoli „odbytné“
- cíl: ochrana současných a zejména budoucích majetkových zájmů nezletilého i zletilého dítěte
- případy zvláštního zřetele hodné
 - výkyvy v příjmech rodiče, výhry a dědictví, rizika, zahraničí
- soud může rozhodnout o povinnosti rodiče složit peněžní částku pro výživné splatné v budoucnosti
 - speciální účet
- soud učiní opatření zaručující pravidelnou výplatu měsíčních splátek
 - určení celkové částky a konkrétní měsíční splátky a způsob její výplaty dítěti

REALIZACE PRÁVA NA VÝŽIVNÉ

- ex lege
- dobrovolnost plnění
- nalézací soudní řízení
- výkon rozhodnutí

Zvýšená ochrana nezletilých dětí

- VZNIK VÝŽIVOVACÍ POVINNOST ex lege (§ 915 OZ)
- VÝŽIVNÉ PRO DÍTĚ (nově i zletilé) MŮŽE BÝT STANOVENO AŽ 3 ROKY ZPĚTNĚ (§ 922 odst. 1 OZ)
- PŘI ZMĚNĚ NEBO ZRUŠENÍ VÝŽIVNÉHO SE SPOTŘEBOVANÉ VÝŽIVNÉ NEVRACÍ (§ 923 OZ)
- JE ZAKÁZÁNO ZAPOČTENÍ POHLEDÁVEK (§ 1988 OZ)
- PROMLČECÍ LHŮTA NEPOČÍNÁ, NEBĚŽÍ
- ŘÍZENÍ O VÝŽIVĚ JE SPOJENO S ŘÍZENÍM O PĚCI
- ŘÍZENÍ MOHOU BÝT ZAHÁJENA I BEZ NÁVRHU (§ 908 OZ)
- ŘÍZENÍ O VÝCHOVĚ A VÝŽIVĚ JE SPOJENO S ŘÍZENÍM O OTCOVSTVÍ
- ŘÍZENÍ O VÝCHOVĚ A VÝŽIVĚ MUSÍ PŘEDCHÁZET ŘÍZENÍ O ROZVOD (§ 755 odst. 3 OZ)
- V ŘÍZENÍ O PRÁVECH TĚHOTNÉ ŽENY SE ROZHODUJE I O VÝŽIVNÉM PRO NENAROZENÉ DÍTĚ (§ 920 odst. 2 OZ)

Společná a střídavá péče § 906 OZ

- společná péče rodičů
 - ???

- střídavá péče rodičů
 - výživné se stanoví oběma

(Slovensko: není nutné výživné stanovit, § 62/6 ZOR)

Valorizace výživného

- legislativní návrhy z poloviny 90. let
- valorizační klauzule v rozsudku
- doposud nebyly přijaty

Zálohování výživného státem

- Rakousko
- Slovensko: zákon č. 201/2008 Z. z.,
o náhradnom výživnom

NÁHRADNÍ VÝŽIVNÉ V ČESKU

nový zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě

- sociální dávka
- oprávněná osoba: nezaopatřené dítě dle z. č. 117/1995 Sb., o st. soc. podpoře (i např. zletilý student do 26 let)
- příjemce: osoba, k jejímž rukám je placeno
- povinný: osoba dle exekčního titulu
- výše: částka až 3 000 Kč měsíčně (zásadně) se stanovuje na 4 měsíce, lze podat znovu
- výplata: měsíčně zpětně, nejdříve za měsíc podání žádosti
- orgán rozhodující o žádosti a přechodu pohledávky na stát: Úřad práce
- výzva na vstup státu do exekuce
- nárok zaniká nejpozději po 24 výplatách

Výživné na děti v náhradní péči

- § 956 + § 957 OZ - rodiče platí výživné přímo jiné fyzické osobě (novela ZSPOD !!!)
- § 961 OZ - rodiče platí výživné státu (legální cese) a stát pěstounskou péči financuje dle zák. č. 359/1999 Sb.
- § 975 OZ - rodiče platí výživné na dítě v ústavní výchově přímo ústavu

ZMĚNA A ZRUŠENÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- *clausula rebus sic stantibus x rei iudicata*
- § 99 o. s. ř.
- *snížení, zvýšení, zrušení soudem*

- *snížení nebo zrušení výživného u nezletilých dětí:
spotřebované výživné se nevrací*

ZÁNİK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

■ RELATIVNÍ

- pomine-li stav odkázanosti na výživu
 - dítě je přechodně schopné se samo živit
 - dítě uzavře manželství
- podstatná změna poměrů
 - ztráta zaměstnání, nemoc, soc. potřebnost, podnikatelské riziko

■ ABSOLUTNÍ

- se zánikem rodinněprávního vztahu
 - smrt
 - osvojení

Více zde: <http://www.adikia.cz/news/jak-rozhodovaly-soudy-o-vyzivnem/>

Výživné vyměřené soudy v letech 2009 a 2010

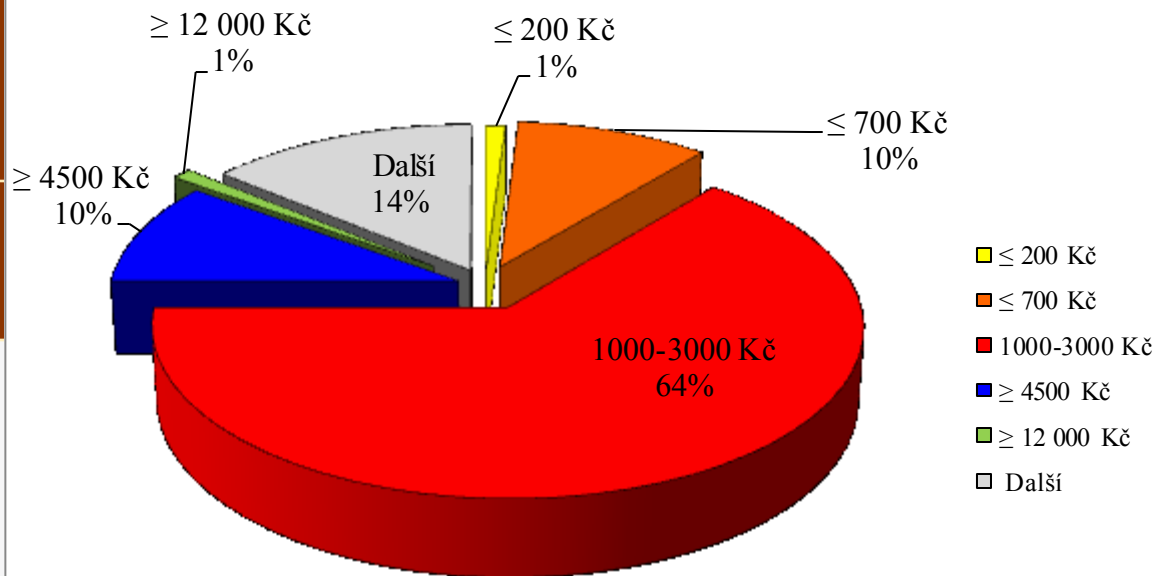
	čistý příjem	věk dítěte			
		0 - 5	6 - 10	11 - 14	15 - 18
matka	11 206	850	1 042	1 289	1 521
otec	19 340	2 249	2 501	2 596	2 881
2009 celkem	18 789	2 171	2 375	2 425	2 674
matka	11 776	853	1 076	1 315	1 603
otec	29 091	2 279	2 548	2 712	2 977
2010 celkem	27 518	2 198	2 415	2 537	2 753

Ministerstvo spravedlnosti
2016

Analýza aktuálních otázek výživného

Výše výživného - děti 0-5 let

data
2015

Povinnost stanovená	platit	výživné	Průměrná výše určeného výživného v Kč	Průměrný podíl určeného výživného na čistém měsíčním příjmu povinného (v %)	Počet vyživovacích povinností (tj. o kolika dětech je v rámci rozhodnutí rozhodnuto)
Matce			946	10,69	1 586
Otci			2 270	50,27	23 600
oběma rodičům			1 998	6,77	520
jiné osobě než rodiči			1 275	0	8